

Studii
și
cercetări

ACADEMIA
REPUBLICII
SOCIALISTE
ROMÂNIA

LINGVISTICE

E X T R A S

Nr. 2
martie-aprilie
Anul XXVII
1976

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

COMITETUL DE REDACȚIE

I. COTEANU

membru al Academiei Republicii Socialiste România

redactor responsabil

MARIUS SALA

redactor responsabil adjunct

MIOARA AVRAM

acad. IORGU IORDAN

B. CAZACU

GH. IVĂNESCU

membru corespondent al Academiei
Republicii Socialiste România

membru corespondent al Academiei
Republicii Socialiste România

I. FISCHER

S. MARCUS

SANDA GOLOPENȚIA-ERETESCU

G. MIHĂILĂ

acad. AL. GRAUR

acad. AL. ROSETTI

IOANA VINTILĂ-RĂDULESCU

secretar de redacție

Adresa comitetului de redacție: Adresse du comité de rédaction :
București 1, Spiru Haret 12, tel. 33.34.40. și 33.00.40., int. 265

Colaboratorii sînt rugați să trimită manuscrisele la adresa de mai sus. Cărțile și extrasele pentru recenzii, ca și publicațiile pentru schimb se primesc la aceeași adresă. Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

Les collaborateurs sont priés d'envoyer les manuscrits à l'adresse ci-dessus. Les livres et tirés-à-part pour compte rendu, ainsi que les publications destinées à l'échange seront envoyés à la même adresse.

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
Calea Victoriei, nr. 125, sectorul 1, București

INFINITIVUL MEGLENOROMÂN

Pe baza unor anchete personale recente, autorul analizează cele două forme — lungă și scurtă — ale infinitivului meglenoromân și arată că infinitivul lung cu valoare verbală cunoaște în meglenoromână o întrebuințare mult mai largă decât s-a crezut pînă acum.

De la cercetarea științifică a meglenoromânei la sfîrșitul secolului trecut¹ și de la descrierea sa aprofundată de către Th. Capidan² nu sînt semnalate alte lucrări importante din domeniul meglenoromânei. Studii aparte care să trateze în exclusivitate problema infinitivului meglenoromân de asemenea nu există. Despre această categorie gramaticală se știe atît cît s-a putut desprinde din cercetările dialectologice ale lui Weigand și, în special, ale lui Capidan. Tot ceea ce s-a spus ulterior despre infinitivul meglenoromân nu este decît o confirmare a celor constatate și descrise de Capidan. Totuși, în ceea ce privește infinitivul meglenoromân, putem afirma că nici Weigand și nici Capidan n-au reușit să rezolve, în întregime, această problemă. Firește că soluționarea parțială a problemei infinitivului în meglenoromână (în sensul că infinitivul meglenoromân cu valoare verbală cunoaște o întrebuințare mult mai largă decît credeau acești doi lingviști și cum se crede încă astăzi) este, după părerea noastră, rezultatul unei anchete incomplete. Dealtfel, se întîmplă uneori ca și cea mai bună anchetă să nu reușească să descopere toată bogăția unui idiom. Meritul lingviștilor menționați mai sus constă în faptul că ei au demonstrat că, în afară de valoarea sa nominală, infinitivul meglenoromân cunoaște și o întrebuințare verbală, și, ca atare, el este mai frecvent în meglenoromână decît în aromână³. De fapt Capidan⁴, ulterior și alți lingviști⁵, consideră că infinitivul cu valoare verbală lipsește din dialectul aromân.

În cele ce urmează ne propunem, pe baza unor fapte descoperite de noi în urma recentelor cercetări efectuate asupra meglenoromânei, să dăm o imagine mai completă despre infinitivul meglenoromân din punctul de vedere al întrebuințării sale atît ca substantiv, cît și ca formă verbală. Se înțelege că, în tratarea subiectului de față, nu vom putea elimina din cercetare anumite situații analoge din limbile vecine cu meglenoromâna. Aceasta cu atît mai mult cu cît problema infinitivului în limbile balcanice,

¹ G. Weigand, *Wlacho-Meglen, eine ethnographisch-philologische Untersuchung*, Leipzig, 1892.

² *Meglenoromâni*, I-III, București, 1925—1935 (abreviat, mai departe, *Megl.*).

³ Weigand, *op. cit.*, § 145 : „Immerhin kann man ihn im Meglen noch häufiger finden als im M—R”.

⁴ *Meglenoromâni*, I, § 117.

⁵ Matilda Caragiu-Marioțeanu, *Fonomorfolgie aromână. Studiu de dialectologie structurală*, București, 1968, p. 106.

mai precis dispariția și înlocuirea sa prin forme personale, a constituit obiectul mai multor studii⁶.

În comparație cu infinitivul din dacoromână, aromână și istroromână, infinitivul meglenoromân se află într-o fază arhaică a evoluției sale. El posedă în același timp o formă lungă, care, în afară de valoarea substantivală, se folosește în anumite cazuri și cu valoare verbală; și o formă scurtă, care se folosește în exclusivitate cu valoare verbală, dar are o întrebuințare foarte redusă. Deși aria întrebuințării infinitivului scurt în meglenoromână este foarte restrinsă, totuși prezența acestei forme merită să fie semnalată, cu atât mai mult cu cât toate lucrările de pînă acum referitoare la această problemă ignoră existența infinitivului scurt în meglenoromână. Acest fapt ne îndreptățește să credem că nu numai meglenoromâna, ci și aromâna a cunoscut în trecut infinitivul scurt, despre care vorbește și Leca Morariu⁷. Este clar că întrebuințarea infinitivului scurt în meglenoromână și aromână n-a reușit să ia amploarea cunoscută în dacoromână, istroromână și alte idiomuri, probabil din cauza tendinței de înlocuire a infinitivului prin forme personale, într-o perioadă în care și infinitivul lung începuse să piardă teren. Această tendință a fost, fără îndoială, întărită și de climatul favorabil existent, în această privință, în limbile vecine: neogreaca, bulgara, macedoneana și albaneza toscă, din care infinitivul ca formă verbală a dispărut.

I. INFINITIVUL LUNG

Așa cum am menționat mai sus, infinitivul lung din meglenoromâna de astăzi se prezintă sub un dublu aspect din punctul de vedere al valorii sale: pe de o parte, în majoritatea cazurilor, el are valoarea unui substantiv, fapt prin care el se identifică, deși nu în întregime, cu forma respectivă din dacoromână și aromână, iar, pe de altă parte, își păstrează încă valoarea de verb într-un anumit număr de cazuri. Prin aceasta el se deosebește de

⁶ Kr. Sandfeld, *Der Schwund des Infinitivs im Rumänischen und Balkansprache*, în „Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache”, Leipzig, IX (1902), p. 75—131, și *Linguistique balkanique. Problèmes et résultats*, Paris, 1930; Th. Capidan, *Pierderea infinitivului*, în „Convorbiri literare”, martie, 1924, p. 241—143; G. Rohlfs, *La perdita dell'infinito nelle lingue balcaniche e nell'Italia meridionale*, în „Omagiul lui Iorgu Iordan”, București, 1958, p. 733—744; M. Pavlović *La perte de l'infinitif dans les langues balkaniques*, în „Zbornik za Filologiju i lingvistiku”, Novi Sad, 1960, p. 35—45; H. Barić, *La perte de l'infinitif dans les langues balkaniques*, în „Godišnjak Balkanološkog Instituta”, II, Sarajevo, 1961, p. 1—11; D. Copceag, *Despre înlocuirea infinitivului prin forme personale în graiurile românești și sud-italiene*, în SCL XII (1961), nr. 3, p. 361—373; Kn. Togeby, *L'infinitif dans les langues balkaniques*, în „Romance Philology” XV (1962), nr. 3, p. 221—233 și alții. Bibliografia de pînă în 1967 se găsește comentată la C. Frîncu, *Cu privire la „uniunea lingvistică balcanică”. Înlocuirea infinitivului prin construcții personale în limba română veche*, în „Anuar de lingvistică și istorie literară” XX (1969), p. 69—116. Vezi și Maria Iliescu, *Encore sur la perte de l'infinitif en roumain*, în *Actes du premier Congrès international des études balkaniques et sud-est européennes*, Sofia, 1968, p. 115—118; Shaban Demiraj, *De la perte de l'infinitif en albanais*, în „Studia albanica” VII (1970), p. 125—130; M. A. Gabinski, *Etiologia pierderii balcanice a infinitivului în lumina faptelor din limba sefardă*, în *Actele celui de-al XII-lea Congres internațional de lingvistică și filologie romanică II*, București, 1971, p. 1281—1284; Al. Rosetti, *Cu privire la tendința înlocuirii infinitivului cu conjunctivul în limba română*, în SCL XXIII (1972), nr. 3, p. 307—308.

⁷ *Infinitivul aromân*, în „Junimea literară” XII (1923), p. 397.

infinitivul lung din dacoromână și aromână, care, în faza actuală a dezvoltării sale, nu cunoaște decît o întrebuințare substantivală. Această fază arhaică în care se află infinitivul meglenoromân și prin care au trecut și formele corespunzătoare din dacoromână⁸ și aromână⁹ se mai păstrează încă în dacoromână în formele inverse de viitor și de condițional-optativ : *închinare-aș și n-am cui ! închinare-oi codrilor* (Toma Alimos)¹⁰.

A. Infinitivul lung cu valoare substantivală

În calitate de substantiv verbal, infinitivul lung din meglenoromână se include în categoria numelor de acțiune și contribuie permanent la îmbogățirea clasei substantivale. Infinitivul lung cu valoare nominală, din punctul de vedere al formei sale, nu se deosebește cu nimic de infinitivul lung cu valoare verbală. În meglenoromână nu sînt înregistrate cazuri ca în dacoromână, unde prin sufixație se pot obține noi substantive asemănătoare cu infinitivul lung, de tipul : *zăcare, născare, vînzare, despărțare, prînzare*¹¹. În această calitate, infinitivul lung, ca orice alt substantiv, are determinanții săi prin care se încadrează în categoria substantivelor. O precizare este totuși necesară : în ciuda faptului că orice infinitiv lung din meglenoromână poate deveni substantiv, el nu poate intra în relație gramaticală cu toate morfemele, în special cu cele de număr (vezi p. III). Prin aceasta, el se deosebește de infinitivul lung din dacoromână, care poate sta atît la singular, cît și la plural¹², și se apropie de infinitivul din limba portugheză, unde un foarte mic număr de infinitive substantivate pot avea plural¹³. Aceasta se datorește probabil caracterului său dublu de substantiv și de verb.

În combinație cu articolul, infinitivul lung meglenoromân este întotdeauna de genul feminin. Fenomenul este identic în dacoromână și aromână și prin aceasta ele se deosebesc de limbile romanice occidentale, unde infinitivul este de genul masculin.

Infinitivul meglenoromân poate fi însoțit deci de articolul nehotărît *ună* în poziție proclitică, iar în poziție enclitică de articolul hotărît *-a* : *Ună videari, un veac ; La nuntă nă deadržă ună mîncari cafcu nu veam mîncată până tunțea ; La ună încărcari nu-l' putem lari toț snopil' ; Treărirea pristi vali s-ișă mîncoasă ; Tătearea-i di furlină ; Spilarea cu apu rași aș sînătoasă* etc. El poate fi, de asemenea, însoțit de un alt determinant : *Cu multă sirbiri oș dărăm țeastă casă ; La cătă sirbiri uneac iș plătiș ; Nu*

⁸ Pentru situația din dacoromâna veche vezi Ion Diaconescu, *Infinitivul lung în secolul al XVI-lea*, în SCL XVIII (1967), nr. 4, p. 435-446.

⁹ Vezi Th. Capidan, *Aromânii. Dialectul aromân*, București, 1932, p. 548 și urm.

¹⁰ Pentru situația din graiurile dacoromâne pe baza ALR vezi I. Mării, *Infinitivul lung cu valoare verbală. Note*, în CL XIII (1968), nr. 2, p. 327-331.

¹¹ *Gramatica limbii române*, ed. II, vol. I, București, 1966, p. 266.

¹² Vezi Elena Carabulea și Magdalena Popescu-Marin, *Exprimarea numelui de acțiune prin substantive cu formă de infinitiv lung și de supin*, în SMFC IV (1969), p. 279. Autoarele citate arată însă, la p. 303, că „pluralul nu se folosește decît la un număr restrîns (sub 9% din totalul infinitivelor) ; substantivele întrebuințate la plural nu au de obicei valoare de acțiune propriu-zisă, ci valori derivate din aceasta (mai ales concretizate)”.

¹³ Augusto E. da Silva Dias, *Syntaxe histórica portuguesa*, 5ª edição, Lisabona, 1970, p. 217 : „Um pequeno numero de infinitivos substantivados podem ter plural”.

ieș tu la mardină cu teastă ănvățari; aman bra deđu tsi-i tseștä șăderi di tini (Capidan, *Megl.*, II, 16/14).

Mai rar, infinitivul lung meglenoromân poate să fie folosit și fără determinant, ca de exemplu: *Si udi căntari năfoară*; *Si udi tăl'ari ănc'h'iari* (Se aude sunetul toporului în pădure); *Si udi lătrari di căni* etc.

Ca rezultat al dezagregării continue a declinării meglenoromâne, infinitivul lung cu valoare substantivală a păstrat o singură formă, care poate sta la nominativ, la acuzativ și, foarte rar, la genitiv însoțit de articolul genitival *ăl*¹⁴.

a) Nominativ :

Nisirbirea ăl' dusi ănc'ista cărar (Trîndăvia i-a adus în această stare);

Ănvățarea ăl' ți duți (Învățătura îi merge, este tare la învățatură).

b) Acuzativ :

Cănc' uzăi tăpări işi năfoară (Cînd am auzit țipete am ieșit afară);

Feasim ună ănc'ribari la dascălu.

c) Genitiv :

Vinî vreama ăl' tăl'area odrînlî (A venit timpul cînd se taie vița de vie); *Vinî vreama ăl' dunarea viînlur* (A venit timpul culesului viilor).

Infinitivul lung meglenoromân cu valoare substantivală se comportă în general în propoziție ca orice alt substantiv, îndeplinind funcții sintactice de subiect, nume predicativ, atribut, complement. În îndeplinirea acestor funcții, el poate să fie însoțit de prepoziție sau legătura dintre el ca substantiv și elementul regent poate să fie directă. Astfel, în funcția de subiect, predicat nominal și de cele mai multe ori în funcția de complement direct, infinitivul lung se folosește fără prepoziție, pe cînd celelalte funcții sintactice se realizează prin intermediul prepoziției.

a) Subiect :

Tățeara-î di furlină (Tăcerea este de aur); *Ănvățarea lă da ocl'i la uamiî* (Învățătura dă ochi oamenilor); *Ănc'irtarea ănc' casă nu-î bună* (Cearta în casă nu este bună).

b) Nume predicativ :

Ghiitul ăi mănćiri și pidipćiri (Viața este chin și muncă); *S-nu faț țiva toată zuya ăi peardiri vreami* (A nu face nimic toată ziua este pierdere de vreme).

c) Atribut :

În funcția de atribut, infinitivul lung cu valoare substantivală este întotdeauna însoțit de prepoziția *di* :

Astăț vem zuyă di işiri ănc'ăsăbă (Astăzi avem zi liberă de ieșit în oraș); *Vem il'ă di măritari și il' di ănc'urari* (Avem fiică de măritat și fiu de însurat).

d) Complement direct :

Așa cum am menționat mai sus, infinitivul lung substantivat, în funcție de complement direct poate să fie sau nu însoțit de prepoziție; prepoziția de care este însoțit este întotdeauna *di*.

¹⁴ Articolul genitival sau posesiv *ăl* din meglenoromână se deosebește de formele corespunzătoare din dacoromână prin aceea că nu cunoaște forme deosebite pentru masculin și feminin, nici pentru singular și plural. El se folosește în unica sa formă pentru ambele genuri și ambele numere.

El' au ânțileaziri ân casă (În casa lor este înțelegere); *Ăl' deadim ună vădiri la viună până pristi noapti* (Am udat via pînă la miezul nopții); *Căn nu sãm ȳo casă mama ăl' da lă fiĉor di mănĉari* (Cînd nu sînt eu acasă, mama dă de mîncare la copil).

e) Complement indirect :

În funcția de complement indirect, infinitivul lung se folosește întotdeauna cu prepoziții, simple sau compuse, ca *la, din, di la, până la. Ân năpoaia vreami si ânțari la ânvițari* (În ultimul timp s-a apucat serios de învățat); *Vrû-nuvrû si strinsi la sirbiri* (Vroia — nu vroia, s-a apucat de lucru); *Țearta noastră vini din nințileaziri* (Cearta noastră vine din neînțelegere); *Di la jucari junsira până la vătămari* (De la joacă au ajuns la bătaie).

f) Complement circumstanțial de timp :

În această funcție, infinitivul lung substantivat este întrebuințat în exclusivitate cu prepoziții, printre care *la, până la, di la, pri la, dupu, cătra, ântru* :

La treațiri pristi vali ăh ți feasi mănĉos (Trecînd peste rîu, mi-a venit rău); *La dunarea viunurli si fățea mari gâmbuș ân cătun* (La culesul viilor se organizau viunurli și fățea mari gâmbuș în sat); *Di la sădiri până la dunari pitlijanil' nu im zăstătuț casă* (De la sădirea pînă la recoltarea roșiilor n-am stat nici o zi acasă); *Chinisim di casă dupu scăpitarea soarli și junsim ân Surună ântru pruvideari* (Am plecat de acasă după apusul soarelui și am ajuns la Salonic înainte de a se face ziuă); *Căn ram ȳo tinir oru si fățea zuua, pri la stîmniri toț nă pridunam casă* (Cînd eram eu tinăr, hora se făcea în timpul zilei, cînd începea să se întunece toți ne strîngeam acasă); *Trubăjă si chinisim cătra pruvideari ama nu nă putum sculari* (Trebuia să plecăm în zori, dar n-am putut să ne sculăm).

g) Complement circumstanțial de mod :

Infinitivul lung cu valoare de substantiv se folosește în funcția de complement circumstanțial de mod după prepozițiile *fără, dupu, cu* : *Cu mutriri mi minĉună* (Mă minte din privire); *Si đusi ân căsăbă cu lăgari* (S-a dus în oraș alergînd); *Fără sirbiri nu si poati ghiiri* (Fără a munci nu se poate trăi); *Sirbești zuuă și noapti fără răpusari* (Lucrează zi și noapte fără odihnă); *Ăl' cunoscu dupu imnari* (Îl cunosc după mers); *Dupu zămutriri si veadi că-ȳ furisit* (După privire se vede că este afurisit).

h) Complement circumstanțial de loc :

În această funcție sintactică infinitivul lung se folosește foarte rar. La fel, și numărul prepozițiilor cu care se combină el este foarte redus. În general se construiește cu prepozițiile *cătra* și *la* :

Căn si speală maĉca si zănvărtești cătra âncreaștirea soarli (Cînd se spală, pisica se întoarce spre răsăritul soarelui); *La ișiri din cătun ded di ȳăl* (La ieșirea din sat am dat de el).

i) Complement circumstanțial de cauză :

Se introduce cu prepoziția *di* :

Mi doari capu di nidurmiri (Mă doare capul de nedormit);

Toată ziua mi rupsu di lăgari prin căsăbă (Am obosit alergînd toată ziua prin oraş); *Al dor piçoarli di innari* (Îl dor picioarele de mers).

j) Complement circumstanţial de scop :

Se foloseşte cu prepoziţia *tri* :

Im rudiţ tri mănćiri (Ne-am născut pentru chinuri); *Ăn trubăies pari tri turnari casă* (Am nevoie de bani ca să mă întorc acasă).

În calitate de element regent, infinitivul lung meglenoromân cu valoare substantivală poate avea determinanţi ca :

a) Atribut adjectival :

Teastă ra multă tunari (Acestea au fost tunete care au durat mult); *Cu căta neacă mănćari ăd nu poati si-ndireagă* (Cu așa de puţină mîncare nu se poate reface).

b) Atribut substantival :

Căn puteam mi duţeam şi io la dunari uuă (Cînd puteam, mă duceam şi eu la cules de struguri); *Lătrarea ăd cănti ăi znac că vini vrin* (Lătratul cîinelui este semn că vine cineva).

c) Atribut pronominal :

Sirbirea lui nu-ŭ afl'i iuva (Hărnicia lui nu o găseşti nicăieri); *Ti-i ţeastă ţăpari di tini!* (Ce ţipi atîta!); „*Aman bra deđu, tsi-i tsestă şaderi di tini*” (Capidan, *Megl.*, II, 16/14).

De aici se poate trage concluzia că infinitivul lung meglenoromân, prin funcţiile sale sintactice, ca determinant sau ca element regent, se comportă ca orice alt substantiv. Ceea ce nu-i conferă pe deplin această calitate este faptul că el nu poate niciodată să fie folosit la plural, cu excepţia infinitivului substantivat *mănćari*, care are la plural forma *mănćărur*. Prin aceasta el se deosebeşte de infinitivul lung din aromână şi dacoromână, unde infinitivul este în întregime inclus în categoria substantivelor.

Deşi substantivele verbale în meglenoromână au un caracter preponderent substantival, ele au păstrat, într-o mare măsură, caracteristicile proprii verbului. Legarea lor directă de complement¹⁵ nu este, de fapt, decît una din caracteristicile sintactice ale verbului, ca de exemplu :

Groapă tri stinćiri var (groapă de stins var); *Săm frăntu di tăl'ari leamni* (Sînt frînt de tăiat lemne); *Ăl trimeati la vindiri pitlijan* (Îl trimite să vîndă roşii); *Tistu an uamiñil' si rupsăra di lari pari di pri pitlijan* (Anul acesta oamenii au cîştigat mult cu roşile).

Natura verbală a acestor substantive se desprinde de asemenea şi din enunţurile în care ele sînt folosite în locul formelor verbale personale. În exemplele pe care le dăm mai jos substantivul verbal înlocuieşte propoziţii temporale :

Ună intrari, lă si ţăpă (De îndată ce intră, încep să ţipe); *Ună videari, căţă si plăngă* (De îndată ce m-a [ne-a] văzut, încep să plîngă); *Ună culcari, zădurmi* (De îndată ce m-am culcat, am şi adormit); *Ună gustari, ăl' ŭ feasi mănćos* (De îndată ce a gustat, i-a venit rău); *Ună unćiri, ăl' tricu* (De îndată ce s-a uns [şi-a făcut o frecţie], i-a şi trecut) etc.

¹⁵ Pentru situaţii similare din dacoromâna veche şi din alte limbi romanice vezi J. Byck, *Derivaţie şi sintaxă*, în SCL II (1951), p. 127.

O întrebuintare analogă a substantivelor verbale întâlnim în aromână, albaneză și macedoneană: ar. *ună cădeare ș-frîn e nârle*; *ună tradziri, vătămă tsintsi inși*¹⁶; maced. *edno vleguvanje, svika*; *utre, daj bože zdravje, odenje v grad i nazad nema da se vratam* (Cepenkov)¹⁷; alb. *(me) nji te shkumun, filluen punët e mira*¹⁸.

În meglenoromână există și alte construcții în care vedem tot o înlocuire a formelor verbale personale prin substantivul verbal. Spre exemplu, infinitivul lung precedat de prepoziția *cu* poate să aibă valoarea unui gerunziu:

Cu lăgari (= lăgându-se) *nă dusim casă* (am plecat acasă alergînd); *Cu plândiri* (= plângându-se) *țiva nu si fați* (Plîngînd nu faci nimic); *Cu stiniri* (= Stinindu-se) *mi sculai din crivet* (M-am sculat din pat gemînd).

Aceeași construcție poate exprima un trecut apropiat în raport cu verbul din regentă, înlocuind propoziții temporale:

Cu viniri casă, si discăltă și si culcă (De îndată ce a venit acasă, s-a descălțat și s-a culcat); *Cu intrari ân cătun, ăl cățara* (De îndată ce a intrat în sat, l-au și prins); *Cu sculari, di lucru mi cățai* (De îndată ce m-am sculat, m-am apucat de lucru); *Cu işiri, ded di iăl* (Numai ce am ieșit și am dat de el).

În macedoneană și bulgară întâlnim construcții asemănătoare: maced. *otide na pazar so trčanje* (sau: *trčejki*); *So učenje se postignuva uspeh* (sau: *ucejki*); bulg. *s's plačene se vršča* etc.

În meglenoromână, la fel ca și în aromână, infinitivul lung se folosește în locul supinului din dacoromână. Prepozițiile cu care se realizează această construcție sînt *tri* și *di*:

N-oam niți di dari, niți di lari (N-am nici de dat, nici de luat); *Di junđiri ân junđi, săldi nu-ń rămăni* (De ajuns îmi ajunge, dar nu-mi rămîne); *Ari încă doț fičor di ănsurari* (Are încă doi băieți de însurat); *Nu ti rădi că nu-i di rădiri* (Nu rîde, că nu este de ris); *Nu-i di viriri* (Nu este de crezut); *Tri mănçari eș bun, tri lucru nu ti fați* (Ca să mănînci ești bun, dar de lucru nu ești bun); *Tri işiri eș tucu ăzăr* (De ieșit [ca să ieși] ești mereu gata [pregătit]).

În limba macedoneană, în aceste situații se folosește substantivul verbal care a luat locul infinitivului dispărut: *Nemam nitu za davanje, nitu za zemanje, Ne se smej, zošto ne e za smeenje, Ne e za veruvanje, Za izleguvanje si sekogaš gotov*.

O altă situație în care se dovedește și mai mult natura verbală a infinitivului lung substantivat în meglenoromână este folosirea lui cu prepoziția *pri*. Cu această construcție se exprimă de cele mai multe ori o acțiune care este pe punctul de a se realiza sau trebuie să se realizeze în viitorul apropiat¹⁹, de ex.:

Si lăfim lantă ȳară că mo im pri chinisiri, fuziri (O să vorbim altă dată pentru că acum sîntem pe punctul de a pleca); *Noț ram pri*

¹⁶ Capidan, *Aromănit*, p. 549.

¹⁷ B. Koneski, *Istorija na makedonskiot jasić*, Skopje, 1965, § 187.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Cf. în dacoromână *Cind era pe adormire* (Alecsandri); dacoromâna preferă însă construcția cu *pe* + supin (*pe sfirșite*) sau un substantiv ca *ducă, moarte*; vezi DLR s.v. *pe* III 5.

sculari cǎn intrǎra și el' (Eram pe punctul de a ne scula cînd au intrat și ei); *Nu im pri dușiri* [*fașiri*] (N-avem de gînd să mergem [să facem]). Trebuie să menționăm că în trecut meglenoromâna a cunoscut, ca și dacoromâna, supinul. Nici astăzi el nu este cu totul absent din acest dialect²⁰, ceea ce se poate constata din exemple ca : *Noi ăi' cunoaștim țel' uamiñ dupu spus*; *Din prispus știm că cătunul nostru nu-î multu veci'u*. Înlocuirea supinului de către infinitiv în meglenoromână s-a produs sub influența graiurilor macedonene din regiunea Meglenului.

B. Infinitivul lung cu valoare verbală

În examinarea infinitivului lung cu valoare verbală în meglenoromână vom avea din nou ca punct de plecare monografia lui Capidan²¹, care spune : „În spre deosebire de dialectul aromân, în care n-a mai rămas nici o urmă de întrebuițare verbală a infinitivului, infinitivul din dialectul meglenit continuă să se mai întrebuițeze, în funcție verbală, deși nu în prea mare măsură, și în privința aceasta el se apropie mai mult de limba textelor vechi din dialectul dacoromân. Astfel, după verbul *puteari*, precedat sau nu de o negațiune, urmează aproape întotdeauna infinitivul lung”.

În continuare, vom încerca să examinăm și celelalte cazuri în care infinitivul lung și-a păstrat valoarea verbală. Astfel, credem că infinitivul lung meglenoromân este folosit cu această valoare după verbul *trubăiri* („a trebui”). Acest verb, de origine slavă, se întâlnește și în dacoromână și istroromână. El ocupă un loc important în sistemul verbal al celor trei idiomuri²². În meglenoromână, verbul *trubăiri* are valoare personală și impersonală. În calitate de verb cu valoare personală, el se folosește cu pronumele personal la dativ. Cînd însă este folosit ca verb impersonal, el este urmat de o propoziție subordonată cu verbul la conjunctiv sau indicativ sau de un infinitiv. Iată cîteva exemple pentru această întrebuițare a infinitivului : *trubăia jutari țistu om* (Trebuia ajutat acest om); *trubăia sfârșiri tot lucru până astăț(as)* (Trebuia terminată treaba pînă astăzi); *Prima trubăiaști cumpărari ună casă ăn căsăbă că si vem ȳu si zăstăm cǎn vinim din cătun* (Întii trebuie să cumpărăm o casă în oraș ca s-avem unde să ne oprim cînd venim din sat); *Nu trubăia ănditari țăl om, nițicǎn n-ōari s-ȳ li toarnă par(i)li* (Nu trebuia să-l împrumuți pe acest om pentru că nu-ți va da niciodată înapoi banii); *Trubăiaști videari cari-ȳ mai bun din el' doi'* (Trebuie văzut cine este mai bun din ei doi); *Nu trubăia vătămari fičoru că nu feasi niși un căbat* (Nu trebuia bătut copilul pentru că n-a făcut nici un rău); *Trubăiaști chinisiri di casă ăntu ăncreastirea soarli* (Trebuie să plecăm de acasă înainte de a răsări soarele).

Un alt verb după care credem că infinitivul lung are valoare verbală este *țireari* < lat. *quaerere*. În meglenoromână, acest verb, folosit personal, poate să aibă sensul lui *a cere* din dacoromână, dar are și sensul lui

²⁰ Îmi amintesc că bunicul meu, decedat în 1962, la vîrsta de 86 de ani, povestind despre timpurile tinereții sale, spunea : *cǎn ram tinir mi dușeam în cămpu di Surună la sițirat*.

²¹ *Meglenoromâni I*, p. 169, § 117.

²² Pentru dacoromână vezi Gh. Constantinescu, *Particularitățile semantice și sintactice ale verbului a trebui*, în LR XIX (1970), nr. 1, p. 15–24.

querer din spaniolă și portugheză, însemnând și „a iubi”: *fiçoru țeari di mîncari* (copilul vrea de mîncare) și *țîșta doi si țîrura trei an și iară nu si lăra* (aceștia doi s-au iubit trei ani și totuși nu s-au căsătorit). Verbul *țeari* însă poate fi folosit și impersonal, și în acest caz el are valoarea semantică a verbului *trubăiri*; prin urmare, și după acest verb se folosește infinitivul lung cu valoare verbală: *Țireă videari la vreami țăl lucru, mo-î mănāt* (Trebuia văzut la timp acest lucru, acum este tîrziu); *Nu țireă lăsari fiçoru singur la tari lungă cali* (Nu trebuia lăsat copilul singur la un astfel de drum lung); *Țeari săpări viňa* (Trebuie săpată via); *Țeari miturari arghea* (Trebuie măturată curtea); *Țeari zăcățari ună ură și napta toati lucrili si-ș vină ăn urdin* (Trebuie început odată și apoi toate lucrurile se vor îndrepta).

Situația din meglenoromână este foarte asemănătoare cu cea din aromână, unde infinitivul (lung) cu valoare verbală se folosește „după *va* și *lipseaște*, ca unipersonale, cu înțelesul «trebuie»”: *va scriare ună carte a vasil'elui*; *lipseaște nutrire ține ca s-nu s-facă ma laiu*²³.

În sîrbocroata standard, în aceste cazuri se folosește infinitivul: *Treba pomoći ovom čoveku*; *Trebalo je videti na vreme tu stvar, sada je kasno*. În limba macedoneană, în locul infinitivului se folosește substantivul verbal (astfel, aici sînt uzuale construcții ca: *ne treba sedenje, treba rabotenje, treba čekanje izvesno vreme*), dar nu se poate folosi întotdeauna substantivul verbal acolo unde în meglenoromână se folosește infinitivul, ci în locul acestuia apar forme verbale personale. De pildă, exemplele din meglenoromână *țireă videari la vreami țăl lucru*; *țeari sfărșiri țea țî vem zăcățată*; *trubăiaști ănditari țistu om* se traduc în macedoneană numai prin propoziții subordonate: *Trebaše na vreme da se vidi taa rabota*; *Treba da se završi toa što sme go započnale*; *treba da mu se dadat pari na zaem na ovoј čovek*. Greaca folosește în acest caz de asemenea forme verbale personale: Δέν πρέπει νά νομίζωμεν ότι αυτό είναι έργον εύκολον. Δέν πρέπει νά επιθυμώμεν τὰ άγαθὰ τῶν άλλων.

Poziția deosebită pe care o are meglenoromâna în problema infinitivului, în cadrul limbilor balcanice cu care intră în contact, este încă o dovadă că în exemplele de mai sus avem de-a face cu forme verbale. Convingerea noastră este întărită și de faptul că infinitivul lung meglenoromân și-a păstrat pînă în ziua de astăzi cele două valori, substantivală și verbală, pe de o parte (ceea ce vom dovedi în continuare), iar pe de altă parte limbi ca macedoneana și bulgara, în care substantivul verbal a încercuit cu totul infinitivul, recurg la construcții cu forme personale acolo unde meglenoromâna folosește infinitivul. Cu alte cuvinte, aici nu poate fi vorba de forme substantivale ale infinitivului.

Este bine cunoscut că, în mai multe limbi, infinitivul este unul dintre elementele constitutive ale viitorului perifrastic. Dintre toate perifrazele cu valoare de viitor pe noi ne interesează în special perifraza verbală *volo* + infinitiv, proprie limbilor balcanice și meglenoromânei. Se crede că răspîndirea acestei perifraze în limbile balcanice se datorește influenței limbii grecești, unde încă în primele secole ale erei noastre se întâlnește construcția *θελω* + infinitiv. În dacoromână, viitorul perifrastic format din *volo* + infinitiv apare încă în primele documente scrise:

²³ Capidan, *Aromânii*, p. 548.

voiu venri (H). ps. 41, 3); *vrem trimite* (Cimpulung, reg. Suceava, 1595, LB, 48, 9)²⁴, *spăla-mă-veri și mai virtos de zăpadă innălbi-mă-voiu*²⁵. În aromână, auxiliarul din această perifrază s-a redus la o singură formă *va*, generalizându-se la toate persoanele, pe când infinitivul a cedat locul conjunctivului: *va s-kîntu*, *va s-kîntamu*, *va s-kîntă*²⁶.

În ceea ce privește meglenoromâna, putem spune că viitorul în general se exprimă prin conjunctivul prezent (cf. Capidan, *Megl.*, I, § 115). În acest tip de viitor noi vedem însă o variantă redusă a perifrazei *vă* (*veari*) + conjunctiv, din care a dispărut auxiliarul. Aceasta se poate constata din forme ca *ăș cont* sau *ă si cont*, *ăș căntom*, *ă si căntom* (Capidan, *Megl.*, I, § 115), unde *ăș*, așa cum a explicat și Capidan, nu este decît o formă contractată din *va + si* („să”). Conjunctivul a preluat funcția de viitor în meglenoromână paralel cu slăbirea valorii semantice a auxiliarului, ceea ce a contribuit și la dispariția lui din perifrază. Dealtfel enunțului din meglenoromână *ți si fașim?* îi corespunde în dacoromână *ce să facem?*, în care conjunctivul exprimă de asemenea o acțiune viitoare²⁷.

Afirmația categorică a lui Capidan că în meglenoromână nu s-a păstrat nici o urmă de viitor construit cu *volo* + prezentul conjunctivului (*Megl.* I, § 115) este valabilă numai în cazul cînd este vorba de perifraza *volo* + conjunctivul prezent, pentru că în meglenoromână continuă și astăzi să se folosească vechea perifrază verbală în care s-a păstrat nu numai *volo*, ci și infinitivul lung ca al doilea element al construcției. Trebuie să precizăm totuși că această perifrază a cunoscut în meglenoromână o anumită deplasare semantică, în sensul că prin ea se exprimă astăzi mai degrabă o supoziție decît o acțiune viitoare. Ceea ce ne interesează însă pe noi este faptul că în această construcție infinitivul lung are valoare verbală. Iată cîteva exemple: *Vă veari doș an di cân nu nă vem vizută* (Or fi doi ani de cînd nu ne-am văzut); *Vă veari multu lucru di nu poati viniri* (O fi avînd mult de lucru de nu poate veni); *Iăl vă iri, cari lantu poati s-ișă* (O fi el, cine altul poate să fie); *Nu știu di iu vă iri țistu om* (Nu știu de unde o fi acest om); *Vă iri di poara mea* (O fi de vîrsta mea); *Iăl vă tăl'ari leamni clo* (El o fi tăind lemne acolo); *Teastă basmă vă jundiri tri un fustan* (Această basma o ajunge pentru o rochie); *Iăl vă ărari clo ăn crășădă* (El o fi arînd acolo vizavi); *Cumpărai ună vină, vă veari vrină mil'ă di viș* (Am cumpărat o vie, o fi avînd vreo mie de butuci); *Din Ghivghilia până-n Umă vă veari vrină douăzeci di chilumetri* (De la Gevgelia pînă la (H)Uma or fi vreo douăzeci de kilometri).

În meglenoromână se folosește, de asemenea, perifraza *vă* + infinitivul trecut, prin care, la fel ca și în cazul precedent, se exprimă o supoziție: *Teaști piperchi să toati arsi, vă veari căzută brumă* (Ardeii aceștia sînt toți atinși [arși], o fi căzut bruma); *Țistu fișor vă iri dus ȧră la jucari* (Copilul acesta s-o fi dus din nou la joacă); *Cari știșă cân vă iri sculat di junsu primu ăn păzăriști* (Cine știe cînd s-o fi sculat de a ajuns primul la piață); *Ăn marli căsăbăur duchiaňli vă iri dișcl'isi și duminica* (În marile

²⁴ Al. Rosetti, *Istoria limbii române de la origini pînă în secolul al XVII-lea*, București, 1968, p. 548.

²⁵ *Liturghețul lui Coresi*, Text stabilit, studiu introductiv și indice de Al. Mares, București, 1969, p. 131/9^v.

²⁶ M. Caragiu-Marioțeanu, *op. cit.*, p. 109.

²⁷ *Gramatica limbii române*, vol. I, § 231.

orașe magazinele or fi deschise și duminică); *Vă iri pîrdut nêlu di uaja cătă zbeară* (S-o fi pierdut mielul, de zbiară oaia atîta); *Nu vă veari durmită toată noaptea di mo l'-ți-ncl'id ocl'il' di son* (N-o fi dormit toată noaptea, de i se închid acum ochii de somn).

Mai multe limbi se folosesc de viitor pentru a exprima o supoziție, de ex. maced. *Kolku godini ke ima toj?* — *Pa ke da ima kaj četirieset*²⁸; scr. *Dosta ée stara biti ova poslovica*²⁹; rom. *O găsi el unde să se ascundă* (Camil Petrescu, O. I, 299), *O mai fi întîrziat o zi, două și ea la moșie, la Bălcești* (id. *ibid.*, 422)³⁰; fr. *Notre ami n'est pas venu: il aura du travail*; sp. *Tendrá 40 años*³¹; ptg. *A ilha de Baharem . . . que estará cinco dias de navegação da ilha de Ormuz* (Aff. de Albuquerque, Comm., 26); *Apenas haverá neste mesmo auditório quem não possa testemunhar nella (proposição) com a propria experiencia* (Vieira, I, 335)³²; it. *Non l'ho trovato in casa; sarà probabilmente partito stamattina*³³.

Perifraza *vă* + infinitiv nu s-a menținut în meglenoromână numai în cazurile pe care le-am examinat mai sus. Ea s-a păstrat, de asemenea, în blesteme, avînd rolul de element final în această construcție pietrificată prin care, imediat după pronunțarea blestemului, se cere și neîndeplinirea lui. Capidan a notat un blestem care se aude la meglenoromâni (vezi *Megl.* I, p. 36): *focu s-ti ardă, da ni-ti ardîri*, o variantă redusă, din care lipsește auxiliarul *vă* (*vreari*) și tradusă greșit prin „focul să te ardă, arde-mi-te-ar”. Ceea ce este de mai mare importanță însă este faptul că, deși valoarea verbală a infinitivului este evidentă aici, Capidan nu vorbește nicăieri de această întrebuintare a lui. Iată cele mai des folosite blesteme din meglenoromână, unde întîlnim infinitivul lung cu valoare verbală: *S-ti ardă focu di nu vă ti ardîri* (Să te ardă focul de nu te-ar arde); *Pira s-ti ardă di nu vă ti ardîri* (Flacăra să te ardă de nu te-ar arde); *S-ti neacă lupu di nu vă ti nicari* (Lupul să te îneca de nu te-ar îneca); *Lupu s-ti jungl'ă di nu vă ti jungl'ari* (Lupul să te înjunghie de nu te-ar înjunghia); *Lupu s-ti tal'ă di nu vă ti tăl'ari* (Lupul să te taie de nu te-ar tăia); *Lupu s-ti mancă di nu vă ti mănecari* (Lupul să te mănince de nu te-ar mîncea); *S-ti dună cuma di nu vă ti dunari* (Să te ia ciuma de nu te-ar lua); *S-ti dună moartea di nu vă ti dunari* (Să te curețe moartea de nu te-ar curăța); *S-ti cură moartea di nu vă ti curari* (Să te curețe moartea de nu te-ar curăța); *S-ti cură curela di nu vă ti curari* (Să te curețe holera de nu te-ar curăța); *S-ti bată dălacu di nu vă ti batîri* (Să te doboare dălacul de nu te-ar doborî); *S-ti lea dracu di nu vă ti lari* (Să te ia dracul de nu te-ar lua); *Si-ți uscă numea di nu vă ti uscari* (Să ți se usuce numele [să-ți dispară] de nu ți s-ar usca); *Si-ți uscă cornu (curinăcu) di nu vă ti uscari* (Să ți se usuce rădăcina de nu ți s-ar usca); *Si-ț creapă iarea di nu vă-ț cripari* (Să-ți crape fierrea de nu ți-ar crăpa); *Si-ț sară ocl'il' di nu vă-ț sāriri* (Ochii să-ți sară de nu ți-ar sări); *Si-ț iasă ocl'il' di nu vă-ț ișiri* (Să-ți iasă ochii de nu ți-ar ieși); *Orbu si imnă di nu vă imnari* (Orb să meargă

²⁸ B. Koneski, *Gramatika na makedonskiot literaturni jazik*, del I i II, Skopje, 1967, § 430.

²⁹ M. Stevanović, *Gramatika srpskohrvatskog jezika*, sedmo izdanje, Obod-Cetinje, 1971, § 655.

³⁰ *Gramatica limbii române*, vol. I, § 229 B, § 230.

³¹ V. Vinja, *Gramatika španjolskog jezika*, Zagreb, 1963, p. 290.

³² Augusto E. da Silva Dias, *op. cit.*, § 259.

³³ J. Jernej, *Talijanska gramatika*, I, Zagreb, 1958, p. 123.

de nu ar merge); *Blăstemu să-l cață di nu vă-l cățari* (Blestemul să-l prindă de nu l-ar prinde); *Blăstemu să-l jungă di nu vă-l junđiri* (Blestemul să-l ajungă de nu l-ar ajunge) etc.

În fine, mai este o situație în care infinitivul lung meglenoromân și-a păstrat valoarea verbală; este vorba anume de așa-zisul infinitiv exclamativ prin care se exprimă sentimentul de indignare. De exemplu, când femeile spală rufe foarte murdare, unde se cere un adevărat efort și rezultatul este tot nesatisfăcător, indignate ele exclamă: *Nu ȳasi, muriri! Muriri, nu ȳasi! Nu vrea si ȳasă, muriri! Muriri, nu vrea si ȳasă!* adică „de-ai muri (să mori) și (tot) nu iese murdăria de pe rufe”. La fel, *ȳastă ușă nu si dișclidi muriri!* se poate înțelege că: „pot să mor și ușa nu se (va) deschide”, „poți să mori și ușa nu se (va) deschide”, „poate să moară și ușa nu se (va) deschide” etc. Țăranul indignat strigă: *Tălciri! nu vrea si puimească* sau *Tălciri! nu si puimești din loc*, când vita sa, slăbită sau încăpăținată, nu vrea să se miște din loc. La fel, *Nu mancă sau nu puni-n gură, cripari!* spune, de obicei, mama când copilul ei nu vrea să mănince, cu înțelesul de „să crăpi și nu vrea să mănince”.

II. INFINITIVUL SCURT

Am menționat deja că infinitivul scurt are o întrebuintare foarte redusă în meglenoromână. El apare într-o singură situație, și anume în perifriza verbală *vă* + infinitiv, prin care se poate exprima un blestem, la fel ca prin perifriza *vă* + infinitivul lung, pe care am examinat-o mai sus³⁴. Infinitivul scurt se folosește, în această construcție pietrificată, ca o simplă variantă a infinitivului lung; alegerea formei de infinitiv (lung sau scurt) fiind cu totul liberă, spontană. Din conținutul semantic al construcției cu una sau cu alta din cele două forme ale infinitivului nu se poate desprinde în nici un fel ideea că alegerea este rezultatul unei manifestări conștiente a gândirii, ci pur și simplu credem că ea depinde de intensitatea și gradul afectivității la persoana care proferă un blestem. Astfel, în loc de *lupu s-ti mancă di nu vă ti mănćari*, se poate spune și *lupu s-ti mancă di nu vă ti mănćă*. Iată și celelalte exemple în care este folosit infinitivul scurt în meglenoromână: *lupu s-ti neacă di nu vă ti nică*; *lupu s-ti jungl'ă di nu vă ti jungl'ă*; *lupu s-ti tal'ă di nu vă ti tăl'ă*; *s-ti dună ćuma di nu vă ti dună*; *s-ti cură moarta di nu vă ti cură*; *s-ti lea dracu di nu vă ti lăiă*; *si-ți uscă numea di nu vă ți uscă*; *si-ți uscă cornu di nu vă ți uscă*; *si-ț creapă iarea di nu vă-ț cripă*; *si-ț sară ocl'il' di nu vă-ț sări*; *orbu si imnă di nu vă imnă*; *blăstemu să-l cață di nu vă-l căță*; *si da domnu si trisnească di nu vă trisnă*; *si ghibărdisească di nu vă ghibărdisi*.

Este greu de stabilit cauzele care au dus la apocoparea infinitivului în meglenoromână pentru că aici nu există documente scrise în care să se poată urmări evoluția fenomenului. Se pare dealtfel că problema este destul de complicată deoarece nici pentru limbile care dispun de astfel de documente nu se cunosc încă adevăratele motive ale scurtării infini-

³⁴ Singura diferență este aceea că perifriza *vă* + infinitivul scurt nu apare și în construcții cu valoare de supoziție.

tivului³⁵. Ceea ce este însă comun nu numai dialectelor române, ci și altor limbi în care se folosește infinitivul scurt este faptul că, de cele mai multe ori, el stă alături de verbul *volo*: drom. *voi cînta*; ser. *radiéu, pisáeu*; bulg. *кто како хотет има* (Грамоти отъ влахия, п. 50) *си ще иска свое да го узе* (Грамоти отъ Брашовъ, 57)³⁶. Dacă apariția lui este rezultatul poziției enclitice a verbului auxiliar³⁷, ceea ce nu se poate constata din exemplele date în meglenoromână, sau este rezultatul vreunei alte cauze, rămîne de văzut.

Meglenoromâna, împreună cu celelalte limbi balcanice, ca și unele dialecte sud-italiene, se caracterizează printr-o trăsătură comună, pe lângă multe altele, și anume prin fenomenul pierderii infinitivului și înlocuirea lui prin forme personale. Pe cînd în greacă, macedoneană, aromână și bulgară se poate spune că acest proces este cu totul încheiat — excepție fac dialectele pontice³⁸ și mai puțin cele din Italia meridională ale limbii grecești³⁹ —, în meglenoromână, după cum am văzut; se mai păstrează infinitivul cu valoare verbală. Majoritatea lingviștilor, ca Sandfeld, Rohlfs, Copceag și alții, văd cauzele acestui fenomen în limba greacă, unde încă în epoca lui Polibiu⁴⁰ apar propoziții subordonate cu *ὄνα*. Pe de altă parte, se constată că, cu cît se merge mai spre nord, avînd ca punct de plecare teritoriul pe care se vorbește limba greacă, cu atît infinitivul se păstrează mai bine. Pornind de la acest fapt, Rohlfs nici nu pomenește în lucrarea sa *La perdita . . . de infinitivul din meglenoromână*, crezînd probabil că aici, la fel ca și în celelalte limbi vecine, infinitivul cu valoare verbală nu se mai folosește; dealtfel, el nici nu putea să aibă o altă părere cu privire la această problemă, avînd în vedere contactul direct între greacă și macedoneană, pe de o parte, și meglenoromână, pe de alta.

Deși influența greacă în acest sens este un fapt indubitabil, pierderea infinitivului și înlocuirea lui prin forme personale în limbile balcanice își găsește explicația și în evoluția internă a fiecăreia dintre aceste limbi (ceea ce se dovedește și prin exemplul meglenoromânei). Cum s-ar putea explica altfel faptul că infinitivul în meglenoromână rezistă încă, în ciuda puternicei tendințe inovatoare, cînd știm bine că acest idiom a fost atît de puternic atins de influența limbilor vecine, în special de cea slavă, încît este pe cale de dispariție, iar în limbile înconjurătoare infinitivul a dispărut de mult?

³⁵ Vezi Al. Graur, *Gramatica azi*, București, 1973, § 97.

³⁶ I. Iliev, *Isčezvane na infinitiv i ostatáci ot nego vâ bǎlgarskia ezik*, în „Izvestia na seminara po slavianska filologia” IV (1921), p. 126—147.

³⁷ Kn. Togeby, *op. cit.*

³⁸ M. Deffner, *Die Infinitive in den pontischen Dialekten und die zusammengesetzten Zeiten im Neugriechischen*, Monatsberichte der Kgl. Preussischen Akad. Wiss. 1877, 1878, p. 191—230.

³⁹ G. Rohlfs, *Historische Grammatik der italienischen Sprache und ihrer Mundarten*, t. II, Berna, 1949, § 717.

⁴⁰ D. Hesseling, *Essai historique sur l'infinitif grec*, în *Études de philologie néo-grecque*, publiées par J. Psichari, Paris, 1892, p. 37—44.

III. CONCLUZII

Din cele prezentate mai sus putem trage următoarele concluzii :
 — Infinitivul meglenoromân în stadiul actual al evoluției sale are două forme : una lungă (*măncari, tăl'ari*) și una scurtă (*măncă, tăl'à*).

— Infinitivul lung are două valori : nominală și verbală. Ca frecvență se impune cea dintâi.

— Infinitivul lung cu valoare nominală reprezintă unul din procedeele principale pentru îmbogățirea clasei *nomina actionis*. Cu această valoare, el se deosebește totuși de infinitivul lung din dacoromână și aromână, pentru că nu poate intra în relație gramaticală cu toate morfelele, cum este cazul, de exemplu, cu cele de număr. Aceasta se datorește faptului că el nu s-a eliberat încă de sensul său abstract, păstrându-și, mai departe, sub acest aspect morfologic, dubla sa valoare : substantivală și verbală.

— Infinitivul scurt are o întrebuințare foarte redusă și este folosit întotdeauna ca verb. El se găsește în distribuție echivalentă cu infinitivul lung ca formă verbală.

— În comparație cu infinitivul din dacoromână și aromână, infinitivul meglenoromân prezintă un stadiu arhaic, identificându-se, într-o oarecare măsură, cu cel din dacoromână din secolul al XVI-lea. Din exemplele date se constată că infinitivul lung cu valoare verbală, ca și cel scurt, apare în contexte sintactice mai puțin expuse la influențele străine, reprezentând expresii pietrificate.

— Deși meglenoromâna și limbile balcanice se caracterizează prin fenomenul pierderii infinitivului și înlocuirea lui prin forme personale (fenomen considerat cea mai caracteristică trăsătură a acestor limbi), ea se deosebește oarecum de ele în această privință, reprezentând ultimul bastion în rezistența infinitivului la tendințele inovatoare, prin faptul că în toate aceste limbi vecine cu meglenoromâna (greaca, macedoneana, aromâna) infinitivul cu valoare verbală a dispărut.

Noiembrie 1975

Facultatea de filologie
Skopje

L'infinitif méglénoroumain

(Résumé)

Fondé sur quelques enquêtes personnelles récentes, l'auteur analyse les deux formes — longue et brève — de l'infinitif du méglénoroumain et leur valeur respective, et conclut que la forme longue de l'infinitif connaît un usage beaucoup plus large qu'on ne l'a cru jusqu'à présent.

Fasciculă dedicată acad. AL. GRAUR la a 75-a aniversare

MIOARA AVRAM, O desinență pentru cuvinte străine în limba română contemporană (p. 319—324); WERNER BAHNER, Petru Maiors Auffassung von der romanischen Sprachgeschichte und ihr wissenschaftsgeschichtlicher Kontext (p. 325—330); GRIGORE BRÂNCUȘ, Un procedeu de compunere comun românei și albanezei (p. 331—333); ELENA CARABULEA, Citeva observații asupra diminutivării substantivale pe baza DLR (p. 335—341); JOHN CHADWICK, Latin *danunt* and Related Forms (p. 343—345); FULVIA CIOBANU, Unele observații în legătură cu sufixele adjectivale complexe în limba română (p. 347—354); STELIAN DUMISTRĂCEL, *Glesnă, prasnice, îndrăsni* în vorbirea populară (p. 355—359); ION GHETIIE, Observații asupra răspîndirii termenilor derivați cu sufixul *-ame* (p. 361—364); ERIC P. HAMP, On Some Romanian Prepositions (p. 365—367); FINUȚA HASAN, Sufixul *-on/-oană* (p. 369—374); THEODOR HRISTEA, Un nou element de compunere: *-averaj* (p. 375—378); VALENTIN KIPARSKY, Problemes de punctuation (p. 379—380); DAN HORIA MAZILU, Despre rom. *buhăș* (p. 381—382); HALINA MIRSKA-LASOTA, Compatibilitatea verbelor românești cu exprimarea sensurilor aspectuale (p. 383—389); DAN MUNTEANU, Limbi în contact și limbi creole. Un punct de vedere privind formarea idiomurilor creole (p. 391—397); WILLEM NOOMEN, Structures spatio-temporelles dans la narration de l'*Alexandria* (1620) (p. 399—410); ION PĂTRUȚ, Toponimul *Zagra* (p. 411—413); MAGDALENA POPESCU-MARIN, Între adverb și prepoziție. Domeniul retoroman (p. 415—420); MARIUS SALA, Împrumut sau interferență? (p. 421—423); LUIZA SECHE, Exprimarea conceptului de „tot” cu ajutorul unor elemente de compunere (p. 425—428); BOHUMIL TRNKA, The Old English Wowel System and the Problem of Monophonemes (p. 429—431); LAURA VASILIU, Observații asupra diatezei (p. 433—446).

Fasciculă dedicată acad. AL. ROSETTI la a 80-a aniversare

OLGA AKHMANOVA, La prototype classique et le mot en anglais (p. 451—452); ROBERT AUSTERLITZ, Analyse d'un échantillon de poésie populaire roumaine (p. 453—457); MIOARA AVRAM, Particularități sintactice neromânești în diferite momente ale evoluției limbii române literare (p. 459—466); GH. BOLOCAN, Dicționarul entopic al limbii române (p. 467—472); EUGENIO COSERIU, Die Rumänische Sprache bei Hieronymus Megiser (1603) (p. 473—480); I. COTEANU, „Morgenstimmung” sau poemul întoarcerii către lume (p. 481—483); PAULA DIACONESCU, Comunicarea prin „necuvinte” (p. 485—487); JIŘÍ FELIX, Le mode — une catégorie morphologique du roumain? (p. 489—492); GIUSEPPE FRANCESCATO, A propos du mélange des langues et des langues mixtes (p. 493—497); THEODOR HRISTEA, Calcul internațional (p. 499—504); ROMAN JAKOBSON, Three Linguistic Abstracts (p. 505—507); J. -P. KENT, Étude comparative de quelques métasignes du français et du roumain (p. 509—514); VALENTIN KIPARSKY, Sur quelques mots „pseudo-français” (p. 515—517); WITOLD MAŃCZAK, *S* final en latin archaïque (p. 519—525); CONSTANT MANECA, Frecvența cuvintelor și tipologia lingvistică (p. 527—533); LIVIU ONU, Accident fonetic sau evoluția normală? (În legătură cu numele de persoană *Răcovită*) (p. 535—538); I. RIZESCU, Observații asupra sufixului antroponimic *-ese* (p. 539—541); MARIUS SALA, Criterii de apreciere a indigenismelor din spaniola americană (p. 543—545); TUDORA ȘANDRU OLTEANU, În legătură cu problema elementului andaluzian în spaniola americană: domeniul lexical (p. 547—552); S. K. ŠAUMJAN, Linguistics as a Part of Semiotics (p. 553—556); LAJOS TAMÁS, Habent sua fata vocabula (p. 557—558); LAURA VASILIU, Observații asupra evoluției lat. *per* în limba română (p. 559—561); IOANA VINTILĂ-RĂDULESCU, Creolă și „baby talk” (p. 563—566).

